

Vetenskapsrådet

FORSKNINGSPROGRAMMET "KOMMUNISTISKA REGIMER"

Vetenskapsrådets slutredovisning av forskningen inom programmet, i enlighet med regeringens uppdrag i regleringsbrev för år 2006.

Förord

Vetenskapsrådet inledde år 2000 på regeringens uppdrag arbetet med att ta fram ett forskningsprogram om ”*Kommunistiska regimer*”, som kunde tillgodose såväl ett allmänt kunskapsintresse som forskningens intresse och nyfikenhet för nya problemställningar och forskningsfrågor med tanke på de arkivmaterial och nya forskningsmöjligheter som öppnat sig i och med det forna Östeuropas omvandling. Forskning inom programmet pågår alltjämt men på regeringens begäran presenteras verksamhet och forskningsresultat från de olika projekt som ingår i programmet. Arbetet med redovisningen och insamlingen av stoffet har gjorts av docent Jan Larsson vid Vetenskapsrådet.

De nya forskningsmöjligheterna för att belysa olika aspekter och förhållanden som efterstävats med programmet har inneburit att ny och värdefull kunskap om kommunistiska regimers förbrytelser mot de mänskliga rättigheterna har tagits fram och till stor del väntar på att kunna publiceras som monografier eller artiklar i antologier och tidskrifter. Den nya kunskapen om kommunistiska regimer är viktig, även om den rör internationella förhållanden mer än svenska, för medborgarnas förståelse och diskussion av demokratins villkor och betydelsen av en öppen samhällsordning byggd på bestämda och universella mänskliga rättigheter.

Samhällsforskning och humaniora har i det sammanhanget ett kritiskt granskande uppdrag, liksom när det gäller att konstruktivt bidra med faktaunderlag för tolkning och förståelse av historiska förhållanden. Det är Vetenskapsrådets förhoppning att forskningen inom programmet ”*Kommunistiska regimer*” kommer att bidra till denna uppgift.

Stockholm i mars 2006

Bengt Hansson
Huvudsekreterare för humaniora och samhällsvetenskap
vid Vetenskapsrådet

Forskningsprogrammet ”Kommunistiska regimer”

Innehåll

1.	Inledning	s. 1
2.	Programgruppens initiativ under 2000	1
3.	Programgruppens initiativ till arkivinventering år 2000	2
4.	Forskningsprogrammets avgränsning och omfattning	3
5.	Programgruppens hantering av ansökningar och beslut om forskningsbidrag	3
6.	Forskningen om kommunistiska regimer	6
7.	Konferenser m. m. genomförda inom programmet	6
8.	Vetenskapsrådets erfarenheter och bedömning av verksamheten inom programmet	7
	APPENDIX. Forskningens resultat och rapportering från de projekt som ingår i programmet	9
	BILAGA. Ekonomisk redovisning av programmet ”Kommunistiska regimer”	19

Forskningsprogrammet ”Kommunistiska regimer”

1. Inledning

Regeringen beslutade den 16 december 1999 (regleringsbrev för år 2000, p 2. 2 nr 2) att Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet (HSFR) ”skall på grundval av en analys av forskningsläge och forskningsbehov initiera och finansiera ett forskningsprogram om kommunistiska regimer, särskilt med inriktning mot dessa regimers brott mot de mänskliga rättigheterna. Programmet skall inledas snarast möjligt och under åren 2000-2002 omfatta sammanlagt nio miljoner kronor”.

Vetenskapsrådet övertog 2001 uppdraget från det då nedlagda HSFR.¹

Regeringens initiativ hade föregåtts av en interpellation till statsministern och efterföljande debatt i riksdagen om behovet av upplysning om kommunismens brott mot mänskligheten.²

HSFR beslutade 2000-06-21 att utse en s k programgrupp för forskningsprogrammet bestående av professor Arne Jarrick, ordförande, samt ledamöterna docent Marie Demker, professorerna Kristian Gerner och Tom Hart jämte utredaren Torsten Kälvemarm. Till sekreterare i gruppen utsågs Bo Öhngren. Gruppens uppdrag var att skapa förutsättningar för forskning samt locka forskare att söka medel inom programmet. HSFR delegerade också hanteringsordning samt beredning och beslutsmakt till programgruppen. Rådets policy var att forskarna självständigt i full frihet skall avgöra valet av relevanta forskningsfrågor, liksom teorier, modeller och metoder utan övrig inblandning samt att prioritera forskningsprojekt av hög kvalitet.³

2. Programgruppens initiativ under 2000

Under år 2000 förbrukades c:a 550 000 SEK för inventering av kunskapsläget. Gruppen arrangerade den 7-8 juni i Sigtuna en vetenskaplig konferens med deltagande av såväl svenska som utländska forskare samt några särskilt inbjudna internationella experter från universiteten i Moskva och i Tartu i Estland. Robert Conquest från Hoover Institution vid Stanford University, USA, var ännu en av dessa. Syftet var att skapa överblick över forskningsläget och stärka de vetenskapliga nätverken. Konferensen kom att särskilt behandla socialistisk lagstiftning, jordbruksreformer i Sovjetunionen samt den sovjetiska terrorn. Vid konferensen diskuterades prioriteringar och angreppssätt, de inomvetenskapliga skälen och de nyöppnade forskningsmöjligheterna, som i detta sammanhang fick en större tyngd. Särskilt efterlystes forskning om Sveriges förhållningssätt till kommunismen.

På gruppens uppdrag påbörjades tidigt ett arbete med att låta sammanställa en brett upplagd forskningsöversikt under professor Anu Mai Kölls redaktörskap och medverkan av forskare från skilda ämnesområden. Till konferensen förelåg ett preliminärt manuskript, vilket låg till grund för kritik och diskussion vid konferensen. Publicering av arbetet skedde senare under

¹ Regleringsbrev för Vetenskapsrådet 2001.

² Riksdagen. Interpellation. 1998/99:1.

³ Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap bekräftade vid dess möte 2001-04-10 programgruppens sammansättning och mandat (ÄR-HS protokoll 2001-3). Även professor *Klas Åmark* deltog i gruppens möten för att ”avgå i juni 2001 och ersättas av professor Anu Mai Köll”, se ÄR-HS protokoll 2001-3.

året. Bl a behandlas där kommunismens innebörder, geografiska spridning och former av särart samt svenska förhållanden.⁴

3. Programgruppens initiativ till arkivinventering år 2000

HSFR tog initiativ också vid sidan av den rena forskningen. Efter ansökan (2000-06-28) beslutades i september 2000 att ställa 250 000 SEK till förfogande för *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* (ARAB) för att genomföra ett inventeringsprojekt rörande i Sverige befintliga kommunistiska arkiv. Projektet samfinansierades med ARAB och slutfördes samt avrapporterades till Vetenskapsrådets programgrupp 2001-04-27.⁵

ARAB bedömde värdet av det insamlade materialet som att det skulle ”ge ett mycket värdefullt underlag för forskningen om kommunismen och närstående rörelser och organisationer i Sverige”.

HSFR:s initiativ och samarbetet med ARAB gav dessutom mervärde, genom att Arbetarrörelsens forskningsråd vid ARAB lät kartlägga ”pågående och nyligen avslutad forskning” i Sverige om kommunismen och näraliggande frågor. Dessutom bidrog initiativet till att ARAB 2001-04-03 genomförde ett s k Erlanderseminarium om forskning om kommunism och antikommunism, med inbjudna forskare från Danmark. Där belystes den svenska kommunismen i sitt internationella sammanhang. Seminariet, liksom resultatet av kartläggningen dokumenterades i den av ARAB utgivna tidskriften *Arbetarhistoria* (hösten 2001).⁶

Dessutom tog HSFR ännu ett liknande initiativ. Efter ansökan 2000-08-17⁷ beslutades att utbetala bidrag om 125 000 SEK för en svensk medverkan i ett inventeringsprojekt under ledning av professor Viktor Danilov (Ryska Vetenskapsakademiens Institut för rysk historia i Moskva) med syfte att publicera material ur den sovjetiska säkerhetstjänstens arkiv. Det handlar om den politiska polisens rapporter från dess lokala rapportörer på den sovjetiska landsbygden. I samarbetet ingick även Maison des Sciences de l’Homme i Paris. Svensk deltagare i projektet var docent Lennart Samuelson vid Handelshögskolan i Stockholm. Projektet avslutades år 2003.⁸

⁴ ”*Research on Communist Regimes. A Short Survey*” under medverkan av Ann-Mai Köll, Aleksander Kan och Thomas Hart. I redaktion av Bo Öhngren, (*Brytpunkt*. En serie skrifter från Vetenskapsrådet). Uppsala 2001.

⁵ Två rapporter redovisades: *Projektrapport Kommunistiska arkiv vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* (i sammanställning av Lars Gogman) samt *Arkivmaterial tillhörande kommunistiska och andra närstående organisationer sedan 1917 vid arkivinstitutioner i Sverige utom Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* (i sammanställning av Margareta Stål).

⁶ Skrivelse från Arbetarrörelsens arkiv och Bibliotek till Vetenskapsrådet, Programgruppen KOMMREG, 2001-04-27. Dnr 101-2001-1362.

⁷ Skrivelse från Lennart Samuelson till Bo Öhngren 2000-08-16. Se även programgruppens protokoll (HSFR) 2000-11-27, § 4.

⁸ Till Vetenskapsrådet ingiven redogörelse av doc. Lennart Samuelson för projektet Rysk arkivinventering (21219) rörande tvångskollektivisering och terror, 1930-39, 2001-11-27 (Dnr F1242/2000) samt tilläggsansökan för projektet Rysk arkivinventering (21219) ingiven till Vetenskapsrådet av doc. Lennart Samuelson 2001-12-18 (Dnr 429-2001-6689). Enligt beslut av ÄR-HS 2002-02-26 (Beslut nr 42) beviljades tilläggsbidrag om 19 500 SEK för att kompensera för växelkursförändring. Dessutom beviljades ytterligare bidrag om 70 200 SEK för att avsluta projektet enligt beslut av ÄR-HS 2003-02-05 (Beslut nr 23).

4. Forskningsprogrammets avgränsning och omfattning

Forskningsöversikten kom att tillsammans med konferensen ligga till grund för HSFR:s beslut att till 2000-11-01 tillkännage ett ”öppet” utlysningförfarande, som inte föreskrev någon inriktning mot särskilda temata för vetenskaplig forskning inom programmet ”De kommunistiska regimerna”.

I programmet framhävdes behovet av vetenskaplig belysning av *hur man i Sverige förhållit sig till de kommunistiska regimerna*, antingen som *förhållningssätt inom skilda grupper såsom de svenska kommunisterna*, eller *den svenska regeringens hållning och handlingslinjer*. Deras mer eller mindre reguljära förbindelser med sådana regimer sattes i fokus. Även skilda sfärers (t ex den politiska, kulturella m.m.) förhållningssätt betonades jämte olika aspekter av ”hur människor har förhållit sig till de kommunistiska regimerna”.

I programmet tillkännagavs att HSFR var

principiellt öppet för ansökningar som rör den folkliga mobiliseringen i de kommunistiska regimerna, en jämförelse i synen på innebörden av de mänskliga rättigheterna i och utanför de kommunistiska regimerna, den ekonomiska politiken och planeringen under kommunismen, utövandet av respektive offren för politisk terror i skilda stater och regioner, relationerna mellan kommunistiska regimer, etiska såväl som estetiska aspekter av de kommunistiska regimerna etc.

Särskilt välkomnades projekt med *komparativa ansatser*.

Ytterligare forskningsmedel inom programmet utlystes även under våren 2001. Då i form av en sk riktad, extra utlysning. Därutöver förekom en utlysning av begränsade medel år 2003.⁹

5. Programgruppens hantering av ansökningar och beslut om forskningsbidrag

Enbart projekt med explicit koppling till frågan om de kommunistiska regimerna skulle kunna komma ifråga för bidrag. Gruppens vetenskapliga bedömningskriterier framhävde dessutom krav på originalitet och genomförbarhet samt de sökandes vetenskapliga meritering. Från gruppens sida accepterades inte projekt som kunde anses syfta till ideologiproduktion eller kunde bedömas ha politiska syften.¹⁰

Vid ansökningstidens slut den 1 november 2000 hade sammanlagt 23 ansökningar inkommit med förslag till forskning inom skilda ämnen och områden. En av dessa togs dock tillbaka, varpå gruppen kom att bedöma 22 ansökningar. Bakom dessa stod 15 manliga respektive 7 kvinnliga huvudsökande. Två av de sökande var födda efter 1960. 10 var födda före 1950 och de övriga således under 1950-talet. I stället för förnygring representerade de sökande en stor forskningserfarenhet och ämnesmässig spridning. Projekten uppvisade tillsammans även betydande bredd i fråga om inriktning. Vad beträffar tidpunkt för avlagd disputation fördelade sig de sökande lika i fråga om att ha nått doktorsexamen före 1990 respektive efter år 1989.

Vidare kan projekten grovt indelas i två kategorier. Den ena avser själva de kommunistiska regimerna, medan den andra handlade om olika aspekter av hur man i Sverige har förhållit sig till dessa regimer.

⁹ (HSFR) Programgruppens protokoll 2000-11-27. Se dock godkänt protokoll 2001-06-14, § 2. Se även protokoll 2003-12-02. Se dessutom utlysningstexten.

¹⁰ Se (HSFR). Programgruppens protokoll 2000-11-27. Bilaga 2. Se även odaterad arbetshandling med kriterier för bedömning i programgruppen.

Gruppen kunde konstatera att ett dominerande antal av projekten inte motsvarade dess förväntningar om en generellt sett högre kvalitet. Den korta tidsfristen, liksom att flera inom området framstående forskare avstått från att söka bidrag, ansågs ha påverkat utfallet av kvalitetsbedömningarna. Bland annat hade tidigare regeringsstyrda program kommit att engagera flera av dem. Efter detta konstaterande markerade programgruppen också följande: ”om politikerna önskar värna om kvaliteten i den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen bör den så långt som möjligt låta denna sköta sig själv”.¹¹

Endast fem projekt visade sig vara ”i betryggande grad” kvalificerade. En sökande tilldelades ett planeringsbidrag om 80 000 SEK för att vidareutveckla en ansökan med stor potential (*Svenska kyrkan och de kommunistiska regimerna*, dnr F1188). Resterande fyra projekt beviljades forskningsbidrag enligt följande:¹²

- FD Astrid Hedin, Statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet: ”*Kollega, Kamrat eller Kader. Informella nätverk i DDR:s universitetsutbyte med Sverige 1968-1989*”. Dnr 421-2002-1428 (F1216/2000 HSFR). Projektet beviljades sammanlagt 1 285 000 för åren 2001-2003.¹³
- Docent Katrin Goldstein-Kyaga, Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet: ”*Från kommunism till nationalism. Den kinesiska regimen i Tibet och Sveriges ståndpunkt*”. Dnr 421-2002-7370 (F1213/2000 HSFR). Projektet beviljades 355 000 SEK för år 2001.
- FD Göran Leth, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Stockholms universitet: ”*Medierna, den svenska offentligheten och sovjetkommunismen*”. Dnr 421-2002-1511 (F1208/2000 HSFR). Projektet beviljades sammanlagt 1 380 000 SEK för åren 2001-2002.
- FD Peter Solymossy, Samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola: ”*Kommunismens övergrepp i Ungern 1945-1963*”. Dnr 421-2002-1492 (F1212/2000 HSFR). Projektet beviljades sammanlagt 1 890 000 SEK för perioden 2001-2003.

Tillsammans motsvarade dessa forskningsbidrag 4 890 000 SEK som andel av programmets totala budget om 9 MSEK.

Under våren 2001 lät programgruppen göra en s k riktad, extra utlysning.¹⁴ Då inkom fem ansökningar. Där fanns en kvinna och fyra manliga sökanden. Alla utom en var födda före 1959. De var erfarna forskare och hade avlagt doktorsexamen mellan 1983 och 1994, varav några sent i livet. Tre projekt framstod som högkvalitativa, medan det som tidigare beviljats planeringsbidrag nu avslogs. 2001-06-14 beslutade så programgruppen att bevilja bidrag enligt följande:

- Professor Anu-Mai Köll, Centrum för baltiska studier vid Stockholms universitet: ”*Likvidering av kulakerna som klass. Baltikum 1940-1949*”. Dnr 421-2001- 4314

¹¹ Samma källa., s. 2. Denna hållning var också fastlagd, då regeringen år 2000 lät inrätta Vetenskapsrådet.

¹² (HSFR) Programgruppens protokoll 2000-11-27. Se bilaga 1.

¹³ Ansökan hade ursprungligen professor Lennart Lundquist vid Lunds universitet som huvudsökande, men överfördes på Hedin 2001-06-14.

¹⁴ Se osignerat protokoll från programgruppens möte 2001-03-27.

(F0906-2001 HSFR). Sammanlagt beviljades projektet bidrag om 193 500 SEK för perioden 2001-2004.

- FD Lennart Samuelson, Institutet för ekonomisk historisk forskning vid Handelshögskolan i Stockholm: ”*Teknik och samhällsomvandling i skuggan av terror och repression i Sovjetunionen, 1927-1960*”. Dnr 421-2001-4311 (F0617 HSFR). Sammanlagt beviljades projektet bidrag om 1 155 000 SEK för perioden 2001-2004.
- Docent Michael Schoenhals, Centrum för öst- och sydasienstudier vid Lunds universitet: ”*Kulturrevolution i Kina. En social och politisk historia*”. Dnr 421-2001-4316 (F0908/2001HSFR. 421-2002-1428). Sammanlagt beviljades projektet bidrag om 599 000 SEK för perioden 2001-2002.¹⁵

Projektbidragen motsvarade tillsammans 1 947 000 SEK för perioden 2001-2004.

Gruppen beslutade också att arvodera professor Anu-Mai Köll som programsamordnare mot nedsättning av tjänst motsvarande 10 procent för perioden 2001-2004. Det nybildade ämnesrådet för Humaniora och samhällsvetenskap vid Vetenskapsrådet hade dessförinnan delegerat beslutsrätten ”för resterande medel” till programgruppen. Ämnesrådet förordnade dessutom programgruppen till 03-12-31, under det att Köll formellt utsågs till ny ledamot och blivande forskningssamordnare av programmet.¹⁶

Utanför gruppens protokoll från junimötet förekommer även ett huvudkontrakt ang. en tjänst som forskarassistent finansierad av VR åren 2001-2004 om sammanlagt 1 285 000 SEK. Kontraktet ingicks med FD *Astrid Hedin*, statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet och arrangemanget innebar att hon de jure övertog huvudansvaret för projektet, i vilket hon dessförinnan varit medsökande.¹⁷

Hedins projektbidrag kom senare, efter beslut av VR 2002-12-10¹⁸ att flyttas över till Uppsala universitet, där hon sedan dess upprätthåller en tjänst som forskarassistent. Emellertid skulle Hedin under våren 2003 tvingas återbetala projektbidrag om 377 000 SEK till VR, varav en del dock kom att ånyo beviljas, men nu som resebidrag under 2004 i samband med hennes gästforskarvistelse vid Stanford University, USA, och för resor till och från Sverige i samband med undervisning vid Uppsala universitet samt för att bekosta resor för materialinsamling. Resebidraget avsåg även hennes vistelse som gästforskare vid Potsdams universitet.

Det sålunda återbetalda bidraget föranledde i sin tur ännu en men begränsad utlysning. Den 20 augusti 2003 förelåg ytterligare tio ansökningar, de flesta från seniora forskare. Av dessa beviljades två yngre forskare jämte en senior (f. 1925) bidrag av resterande medel. Astrid Hedin förekom här som sökande med ett delvis nytt projekt för vilket det ovan sagda resebidraget skulle komma att beviljas.

¹⁵ Enligt beslut 115/03 HS, 2003-05-27 beviljades han även *ett tilläggsbidrag för 2003 om 197 739 SEK*.

¹⁶ Protokoll fört vid programgruppens möte 2001-06-14. Se även protokoll nr 2001-3 från möte med ÄR-HS 2001-04-10, § 9 c.

¹⁷ Huvudkontrakt 2001-06-14. Dnr. F1216/2000. Beslut nr 88, fattat vid ÄR-HS 2001-06-14. Se not 12 ovan ang. projektets huvudsökande, prof. Lennart Lundquist, Lund, Dnr F1216/2000, (*Kollega, kamrat eller kader?*).

¹⁸ Beslut nr 240, HS 2002.

Programgruppen beslutade efter förslag av en arbetsgrupp (båda grupperna leddes nu av Köll) 2003-12-03 om bidrag enligt följande:¹⁹

- FD Martin Alm, Historiska institutionen vid Lunds universitet. ”*Sovjetbilden i Sverige*”. Dnr 2003-7131. Beviljat 284 000 SEK.
- FD Astrid Hedin, Statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet, ”*Välfärdsstater i konkurrens. Kommunistiska diskurser om Sverige och DDR*”. Dnr 2003-7177. Beviljat 189 000 SEK som resebidrag
- Prof. em. Aleksander Kan, Historiska institutionen vid Uppsala universitet, ”*Svenska vänstersocialisterna och bolsjevikerna under den ryska revolutionen 1917-1920*”. Dnr 2003-7167. Beviljat 35 100 SEK.

Sammanlagt omfattade denna extra utdelning 508 100 SEK och sammanfattningsvis har programgruppen beviljat bidrag till 10 olika projekt om tillhoppa 7 525 600 SEK.

Den samlade ekonomin för programmet finns redovisad nedan i särskild bilaga.

6. Forskningen om kommunistiska regimer

Efter kommunismens sammanbrott i Europa och Ryssland är förutsättningarna för forskning radikalt förändrade. Öppenheten är, om inte total, så betydligt större än någonsin tidigare. De svenska reaktionerna, de politiska, massmediala och folkliga, är angelägna att klarlägga. Detta gäller även de kvarvarande kommunistiska regimerna i Asien och deras politik, vilkas brott mot mänskliga rättigheter må anses likvärdiga med dem i det forna Östeuropa. Strävan bör vara att förklara och förstå varför dessa brott begåtts, men däri utgör den svenska forskningen en liten men viktig del, eftersom händelseutvecklingen i Östersjöområdet nära berört Sverige och det finns unik kunskap här. Projekten täcker olika delar av den kommunistiska världen. Det finns en viss tyngdpunkt på Östeuropa utanför Ryssland, vilket förklaras av forskarnas specialintressen och av behovet av forskning. Den svenska officiella och mediala synen på de kommunistiska regimerna är gemensamma delasppekter i forskningen.

Forskningsarbetet pågår alltjämt i flera av projekten och de förväntas kunna vara avslutade år 2006. En kommande publicering av huvudsakligen monografier – men även vetenskapliga artiklar för publicering i internationella tidskrifter - är att vänta under de kommande två åren. Forskarna har under programmet i skilda forum och sammanhang stått i förbindelse med annan forskning – också internationell - om kommunismen, dess regimer och deras olika brott mot mänskliga rättigheter. De olika projektens forskningsresultat redovisas nedan i appendix.

7. Konferenser, m m genomförda inom programmet

Inom programmet har tre gemensamma internationella konferenser genomförts, förutom den som arrangerades den 7-8 juni år 2000. Den första anordnades i Sigtuna i juni 2002 med 20 deltagare och hade *Personkulten* som tema. Amir Weiner från Stanford, USA, föreläste om

¹⁹ Förslag enligt protokoll fört vid Arbetsgruppens inom programgruppen för kommunistiska regimer 2003-12-02. Vid mötet deltog även Kristian Gerner och Torsten Kälvmemark. Sekreterare var Gudrun Persson. Programgruppen för kommunistiska regimer: beslut per capsulam 2003-12-03. Se särskilt bilaga 1 för uppgifter om de 10 ansökningarna. En ansökan, Dnr 429-2003-7194, inkom för sent och beaktades därför ej. Betr. Hedin, se arbetsgruppens protokoll § 1.

Sovjetstaten och det lokala våldet. Miklos Kun från Budapest-universitetet i Ungern och Aleksander Kan från Uppsala analyserade personkulten i Ungern respektive Sovjetunionen. Därutöver lade programforskarna fram egna papers som diskuterades under medverkan av de internationella gästerna. Där gavs också plats för andra och yngre svenska forskare (doktorander) inom fältet än de som deltog i programmet.

Den andra konferensen 2003 hade *Källor och källkritik* som tema. Stephen Wheatcroft från Melbourne, Australien, gjorde en källvärdering om terrorn under Jezhov. Erik Kulavig vid Syddansk universitet i Danmark diskuterade källmaterialet om Stalins hemmafront under kriget. Ett svårt avbräck var att den kinesiske forskaren Guan Yao Jin från Fudan-universitetet i Shanghai hindrades från att medverka med en redovisning av kinesisk historieundervisning. Under rubriken Work in progress gavs plats för kritik och diskussion av presenterade papers. Konferensen samlade 20 deltagare på Runö kursgård, varav några var yngre forskare.

Den sista konferensen 2004 arrangerades 27-28 maj i Sigtuna och var gemensam för Vetenskapsrådets båda program om, det om "Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen" och det om "Kommunistiska regimer". Här var det gemensamma temat *Stalinism och nazism*. Stephen Kotkin, Princeton University, USA, gjorde en jämförande analys mellan nazism och stalinism. Richard Overy, King's College, London University, diskuterade jämförelsernas begränsningar, medan Nicolas Werth från Institut de l'Histoire du Temps Contemporaine och École des Haute Etudes des Sciences Sociales i Paris tog upp de senaste forskningsresultaten från den stora terrorn i Sovjet på 1930-talet. Ett 40-tal deltagare kunde där sitta emellan direkt jämföra och kritisera varandras forskningsresultat. Där gavs dessutom utrymme för andra svenska forskare, bland dem flera doktorander, att delta och presentera sin forskning.

Konferenserna har inneburit unika förutsättningar för att belysa viktiga teman från flera olika perspektiv och aspekter. Forskarna inom programmet har beretts tillfälle att lägga fram och få kvalificerad kritik, liksom synpunkter på sina delresultat. Sist men inte minst har konferenserna tillsammans med forskningsvistelser i utlandet bidragit till uppbyggnad av ett internationellt kontaktnät, av stor betydelse och till nytta för svensk forskning om kommunismen också i framtiden.

Inom ramen för programmet om Kommunistiska regimer har det också arrangerats interna seminarier där forskningsfrågor och vetenskapliga texter ventilerats och dit man också inbjudit svenska forskare, också doktorander med näraliggande ämnen, till att bidra med utbyte och nytt stoff av intresse för programmet. Exempel på det är Martin Kahn som 2004 kom att disputeras på avhandlingen *Measuring Stalin's Strength During the Total War* och med Richard Overy som fakultetsopponent. En annan sådan forskare är Anne Hedén vid Nationella forskarskolan i Historia, Lunds universitet/Södertörns högskola, som befinner sig i slutstadiet med ett doktorsarbete om kinaresenärer under 1960- och 70-talen. Ännu en är Eva Kingsepp vid Institutet för Journalistik, Medier och Kommunikation vid Stockholms universitet, som regelbundet bidragit till seminariet.

8. Vetenskapsrådets erfarenheter och bedömning av verksamheten inom programmet

Efter stora insatser vid dåvarande HSFR för att år 2000 initiera programmet för forskning om kommunistiska regimer och dessas brott mot de mänskliga rättigheterna övertogs ansvaret av Vetenskapsrådet och dess ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap. En stor del av de anvisade medlen kom att tidigt avsättas för konkreta projekt i programmets budget. En utsedd

programgrupp bestående av erfarna seniora forskare bidrog med kunskap, överblick och kontakter med forskarkollegor till förutsättningar för kommande forskning.

De flesta av forskarna inom programmet har på olika vis aktivt arbetat med arkivforskning i Kina, Ryssland, Estland Tyskland och Ungern. De har samtidigt stärkt de vetenskapliga nätverken genom att där utveckla kontakter för samarbete och på så sätt bidra till att generera ny forskning. För att nå dit krävs vistelse vid utländska universitet, ibland då som gästforskare. Påfallande är kontakterna och samarbetet med internationella elituniversitet: Harvard- och Stanforduniversiteten i USA (genom Schoenhals och Samuelson respektive Hedin och Köll), Cambridge i Storbritannien (genom Schoenhals) samt Maison de Sciences de l'Homme (genom Samuelson). De får inbjudningar och skapar varaktiga kontakter av stor betydelse för svensk humanistisk och samhällsvetenskaplig forsknings närvaro internationellt också i framtiden. Deras publiceringsstrategier talar för en ökad synlighet i dessa forskningssammanhang, något som visar att också små ekonomiska insatser kan ge betydelsefull vetenskaplig utdelning.

Erfarenheterna från en tidigare satsning från regeringens sida på ett program för forskning om den svenska militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) visade på att sådana kräver både noggranna förberedelser, samordning och vetenskaplig ledning förutom tillräckliga och adekvata resurser. Det var således en riktig åtgärd att låta utse en vetenskaplig koordinator för programmet, som med sin erfarenhet kunnat hålla samman de skilda projekten inom programmet och samtidigt driva på forskningsarbetet.

En slutsats är dock att denna typ av forskningssatsningar, för att lyckas helt, måste förberedas noga, ty ledig kapacitet för vetenskaplig forskning av hög kvalitet är inte alltid tillgänglig då medel för forskning inom ett utpekat och anslagsmässigt öronmärkt område oväntat utlyses till ansökan lediga. Utfallet beträffande de beviljade projektmedlen kunde också ha blivit annorlunda med andra planeringsförutsättningar. Men den genomförda forskningen har burits av att nytt material efter murens fall gjorts tillgängligt för forskning. Det har inneburit att ny och värdefull kunskap om kommunistiska regimers förbrytelser mot de mänskliga rättigheterna har producerats och till stor del väntar på att få ges ut av trycket, dels som monografier, dels som artiklar i antologier och tidskrifter. Den nya kunskapen om kommunistiska regimer är viktig, om än till sitt svenska omfång blygsam, för medborgarnas förståelse och diskussion av demokratins villkor och betydelsen av en öppen samhällsordning byggd på bestämda och universella mänskliga rättigheter.

Samhällsforskning och humaniora har i det sammanhanget ett kritiskt granskande uppdrag, liksom när det gäller att konstruktivt bidra med faktaunderlag för tolkning, förståelse och inte minst för att ligga till grund för fortsatt offentlig debatt om rådande och önskvärda förhållanden i samhället. Det handlar lika mycket om vår vilja och förmåga att förhålla oss till villkor som präglar andra länder och den internationella gemenskapen med andra.

Särskilt krävs mer forskning om svenska förhållanden, något som förutsätter fortsatt statlig satsning på humanistisk och samhällsvetenskaplig sådan, för att hanteras och utföras självständigt under eget ansvar inom forskarsamhället. Det är således rådets bedömning att forskning om kommunistiska regimer i vid mening fortsatt angelägen uppgift, liksom förmedlingen av kunskap, som är av stor betydelse för medborgarna och samhället i sin helhet.

Appendix

Forskningens resultat och rapportering från de projekt som ingår i programmet

Forskningen inom programmet "Kommunistiska regimer" befinner sig i ett skede då resultaten publiceras i form av antingen monografier, eller som artiklar i antologier eller i svenska och internationella vetenskapliga tidskrifter eller andra sammanhang. En del är på väg till trycket. I många fall förväntas ytterligare publicering ske under de kommande två åren. Detta är i forskningssammanhang helt i sin ordning, ty forskning tar tid räknat från ansökan om projektbidrag till slutförande och publicering av forskningsrönen. Det handlar om forskningssystemets sätt att autonomt säkerställa kvalitetsgranskning och bedömning av resultaten. De deltagande forskarna har också presenterat resultat i ett antal papers till vetenskapliga konferenser och i föredrag för att därefter publiceras. I det följande presenteras projektens forskningsrön och publikationer, m.m.

"Kollega, kamrat eller kader? Informella nätverk i DDRs universitetsutbyte med Sverige 1968-1989"/"Välfärdsstater i konkurrens? Kommunistiska diskurser om Sverige och DDR".

FD. Astrid Hedin, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Projektet har kartlagt den östtyska kommunistiska regimens försök till kontroll av utresande universitetsforskare, det så kallade resekadarsystemet, som reglerade nominering, urval och politisk skolning. Regimen utfärdade reseinstruktioner samt ålade dess medborgare rapporteringsplikt. Studien sätter fokus på systemets regler, de komplexa rutinerna för dess tillämpning samt dess utveckling över tid. Forskningen bygger på nytt arkivmaterial från universitetsarkiven i det före detta Östtyskland och som under de senaste åren katalogiserats och blivit tillgängliga för forskning. Där finns dokument som visar hur detta resekadarsystem fungerade.

Materialet kom att också ge upphov till en central fråga inom ramen för ett delprojekt, "*Välfärdsstater i konkurrens? Kommunistiska diskurser om Sverige och DDR*". Hur såg innehållet för resekadarsystemets politiska styrning ut? Hedin visar hur den östtyska kommunistregimen försökte hantera DDR:s forskarutbyte med utlandet som ett verktyg för "politisk nytta", inrikes så väl som utrikes. Resekadarsystemet var ett ideologiskt filter mellan DDR och omvärlden. Resekontrollen skulle å ena sidan skydda DDR från västerländsk "politisk-ideologisk diversion" och bromsa eroderingen av den ideologiska legitimiteten inom DDR. SED-regimen sökte samtidigt sprida kommunistiska verklighetsuppfattningar och en positiv bild av DDR till länder i väst. Det handlar om att SED-regimen strävade att framställa DDR som den överlägsna, modernare, progressivare, mer jämlika välfärdsstaten. I centrum står den diskurs som SED-regimen försökte sprida till Sverige via den akademiska så kallade resekadern.

Hedin, som för närvarande är föräldraledig, förbereder flera artiklar för publicering i vetenskapliga tidskrifter och planerar även för en monografi.

Publicering av projektresultaten

Artiklar:

Hedin, A., 2003, "Stalinism som civilisation - nya perspektiv på kommunistiska regimer". I: *Historisk tidskrift*, Vol. 123, No. 3, s. 129-144.

Hedin, A., 2004, "Stalinism as a Civilization - New Perspectives on Communist Regimes". I: *Political Studies Review*, Vol. 2, No. 2, s. 166-184.

Hedin, A., 2003, "Stalinismus als Zivilisation - Neue Perspektiven auf kommunistische Regimes". I: *Comparativ. Leipziger Beiträge zur Universalgeschichte und vergleichenden Gesellschaftsforschung*. Vol. 13, No. 5/6, s. 235-247.

[Kommentar om överlappningar: Texten "Stalinism som civilisation..." utgör ett sammanfattande statsvetenskapligt användbart teoribyggande av den nya generationens amerikanska historikers forskning om

kommunistiska regimer. Texten publicerades först på svenska i *Historisk tidskrift*. Inför publiceringen i en brittisk och en tysk tidskrift utökades texten på redaktionernas begäran med kopplingar till och diskussioner av brittisk respektive tysk forskning om kommunistiska regimer. De tre texterna med likartad titel är alltså inte identiska, utan var och en är en lätt vidarearbetning].

Hedin, A., 2005, "Ingenstans den minsta motvilja? - den östtyska resekaderns besök i Sverige", i: Köll, A-M., red., *Kommunismens ansikten* s. 284-317. Stockholm.

Hedin, A., 2005, "Die Reiseorganisation der Hochschulen der DDR - ein Reisekadernsystem sowjetischen Typus", i: Timmermann, H., red., *Die DDR in Europa – zwischen Isolation und Öffnung*. Muenster, Hamburg, Berlin, s. 280-290.

Hedin, A., 2005, ""Wandel durch Annäherung", "Förändring genom närmande"? Sverige och DDR i Östpolitikens era", i: Linderoth, A., Wegener Friis, T., red., *Norden och DDR*, s. 329-358. Odense.

Övriga publikationer:

Hedin, A., "Die Reiseorganisation der Hochschulen der DDR" Paper framlagt vid konferensen "Die DDR in Europa – zwischen Isolation und Öffnung" vid Europäische Akademie, Otzenhausen, Tyskland, 4 -7 november 2004.

Hedin, A., "The Travel Cadre - East German Scholars in the Cold War". Paper framlagt vid *Kruzhok*-seminariet, Stanford University, 10 maj 2004.

Hedin, A., "Wandel durch Annäherung", "Förändring genom närmande"? Sverige och DDR i Östpolitikens era". Paper presenterat vid symposiet *Norden och DDR* (The Nordic Countries and the GDR) vid Odense Universitet, Danmark, 22-24 november 2002.

Hedin, A., "The Politics of Social Networks. Political Entrepreneurship in the Reformation of the East German Communist Party". Conference panel presentation at *the Pacific Coast East European Historians' Workshop*, Stanford University, 3-4 maj 2002.

Planerad utgivning:

En monografi på engelska förbereds, men arbetet med manuskript påverkas av föräldraledighet och av den väntetid som råder för att få tillgång till dokument i den forna östtyska säkerhetstjänsten Stasi:s arkiv.

Gästforskare

Visiting scholar vid the Center for Russian, East European and Eurasian Studies (CREEES) och the Hoover Institution Archives, *Stanford University*, USA, från den 1 juli 2002 till och med den 31 augusti 2004. Visiting scholar vid Zentrum für Zeithistorische Forschung (ZZF), *Potsdam Universität*, Tyskland, under oktober och november 2002.

Utmärkelse

Tysk utmärkelse för "vetenskapliga förtjänster i forskningen om DDR" ("In Anerkennung wissenschaftlicher Verdienste um die Erforschung der DDR", utnämnd bland deltagarna i den årliga stora DDR-forsknings-konferensen vid *Sozialwissenschaftliches Forschungsinstitut* der Europäischen Akademie, Otzenhausen, Tyskland, 6 november, 2004.

Popularisering av forskning

- Medverkan i Sveriges radios program Vetenskapsradion Historia tillsammans med prof. Anu Mai Köll med anledning av det avslutade programmet om kommunistiska regimer. Redaktör var John Chrispinsson och programmet sändes i september, 2005.

- Medverkan i TV-programmet "Storebrorssamhället DDR" producerat av redaktionen "Mera historia" vid *SVT-24*, sänt den 17 april, 2005.

- Artikel i tidskriften *Axess*, "Alla östtyska besökare i Sverige var politiskt kontrollerade", augusti 2005.

”Från kommunism till nationalism: Den kinesiska regimen i Tibet och Sveriges ståndpunkt”

Docent Katrin Goldstein-Kyaga, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Projektet har undersökt den kommunistiska regimen i Tibet under skilda perioder med särskild inriktning på den nationella/etniska situationen och hur detta påverkade ekonomiska och sociala förhållanden för både män och kvinnor på mikroplanet. Undersökningen har också omfattat Sveriges regerings och riksdags ståndpunkt till Tibet under denna tid. Forskningen bygger på insamlat intervjumaterial. Utrikesdepartementets dossierer i Riksarkivet samt UD:s arkiv för åren 1949-1961 bildar underlag för den svenska hållningen tillsammans med dokument som tillhandahållits av Utrikesdepartementet rörande Tibet 1965, 1973, 1988, 1990, 1991, 1996, 1997 och 2000. Värdefullt källmaterial finns även i Aktstycken utgivna av Utrikesdepartementet samt riksdagstryck och riksdagsprotokoll. Dessutom har en genomgång gjorts av svensk rikspress åren 1949, 1950, 1951, 1959, 1965 och Dagens Nyheter från 1977 och framåt.

Sammanfattningsvis skiljer sig den kinesiska, kommunistiska regimen politik i Tibet från den som förts i det inre Kina, såtillvida att den i så hög grad riktat sig mot befolkningens kultur och identitet. Detta gäller under alla de tre undersökta perioderna: 1949-1959, 1959-1980 och 1980 – dagens Tibet. Dessa tre perioder skiljer sig åt med hänsyn till förtryckets intensitet, men inte till dess grundläggande karaktär. Utmärkande för regimen efter 1949 är försöken att totalt assimilera och fullständigt sammansmälta Tibet med Kina. Mindre hänsyn har tagits till tibetanernas egenart i områden utanför den tibetanska autonoma regionen, men regimen har samtidigt – åtminstone under den tredje perioden – varit mer tillåtande utanför än inom den tibetanska autonoma regionen. Det politiska förtrycket riktades, särskilt under kulturrevolutionen, mot dem som av regimen betraktats som företrädare för en tidigare befintlig elit av godsägare och deras representanter, rika och reaktionära. Men också fattiga och de som tillhörde medelskiktet bland landsbygdsbefolkningen blev hårt drabbade.

En jämförelse av intervjuresultat mellan de flyktingar som lämnade Tibet 1959, i samband med Dalai Lamas flykt från Tibet, och dem som flyr från Tibet idag visar att majoriteten bland de förra ansåg att deras ekonomiska situation förbättrats sedan de kommit till exil, medan majoriteten av de senare anser att deras ekonomiska situation i Tibet försämrats sedan Kina invaderade. Detta gäller både de som bedömde sina familjer som rika, tillhörande medelskiktet och de fattiga. Men det behöver ej tolkas som att de som flydde 1959 fått det bättre i exil, än de som stannade kvar i Tibet. De som flydde 1959 utgjorde förmodligen i högre grad ett genomsnitt av befolkningen, medan de som flyr idag oftare tillhör dem som saknar resurser.

När det gäller *Sveriges* förhållande till Tibet har den officiella hållningen styrts av svensk utrikespolitik snarare än den faktiska situationen i landet. Av utrikesdepartementets dokumentation framgår, att man före 1950 i förväg visste att Kina tänkte invadera Tibet. Även rikspressen, med undantag för den kommunistiska, beskriver händelseutvecklingen i termer av invasion och ockupation av ett främmande land. Riksdagen tycks överhuvudtaget inte ha debatterat Tibet-frågan före slutet av 1980-talet. Men sedan dess har alla partier, inklusive Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, regelbundet uppmärksammat ockupation av Tibet och Kinas brott mot mänskliga rättigheter. Den svenska hållningen har trots det varit att ”inte ifrågasätta Kinas suveränitet över Tibet”. Den officiella hållningen tycks dessutom ha övergått från att ha undvikit att ta ställning till suveränitetsfrågan till ett svenskt erkännande av Kinas suveränitet över Tibet. Det finns således en diskrepans mellan Sveriges deklarerade mål, när det gäller folkrätten och mänskliga rättigheter och dess ställningstagande i förhållande till Tibet.

Sveriges hållning har följt andra länders ställningstagande, i första hand Storbritanniens, Indiens och USA:s. Framst har politiken styrts av att Sverige tidigt erkände Folkrepubliken Kina för att sedan driva på för att få Kina representerat i FN. Vidare har Sveriges engagemang för mänskliga rättigheter inte direkt kopplats samman med den faktiska situationen i Tibet. Sveriges roll var passiv och man avstod från att rösta när Tibet kom upp på Förenta Nationernas dagordning 1965. Det kan förklaras av ett beslut om att i tysthet acceptera Kinas annektering av Tibet. Därmed kom Dalai Lama ej heller att ges något officiellt mottagande vid sina besök i Sverige. Denna politik torde heller inte ha ändrats då Dalai Lama fick Nobels fredspris 1989.

Det har också konstaterats att Sverige, vad gäller tillämpningen av folkrätten i fråga om Tibet, fört en liknande politik även i förhållande till de stater som hamnade inom Sovjetunionen maktsfär. Av utrikesdepartementets dokumentation framgår att man t.o.m. drog en parallell mellan Ungern och Tibet och därför lät bli att stödja en mot Kina kritisk resolution om Tibet i FN 1965.

Den svenska hållningen i Tibet frågan uppvisar även ideologisk förändring över tid. Under utrikesminister Östen Undéns period tycks Sverige handlingsätt styrts av pragmatism men också av folkrättsgrundad kritik. Sverige röstade dock för två Kina-kritiska Tibet-resolutioner 1959 respektive 1961, där den sista innebar ett erkännande av Tibets rätt till självbestämmande. Från mitten av 1960-talet ökade Sveriges engagemang för tredje världen och alla nationers rätt till frihet. I fallet med Tibet röstade Sverige dock mot den Kina-kritiska Tibet-resolutionen i FN 1965. Den svenska synen på tibetanerna uppfattade inte dem som ”progressiva”. Mycket tyder också på att Sveriges försök att medla under Vietnamkriget hade betydelse för 1965 års ändrade hållning i FN gentemot Tibet. Först med det borgerliga regimskiftet i Sverige ändrades den svenska politiken i Tibet-frågan, vilket tyder på att partipolitisk ideologi haft betydelse. Dalai Lama mottogs officiellt för första gången 1991 och på utrikesminister M. af Ugglas initiativ skickades även en människorättsdelegation till Tibet. Denna linje har sedan dess även varit socialdemokratins. Under senare år har Sverige endast agerat inom EU:s ram.

Publicering av projektresultaten

Artikel:

Goldstein-Kyaga, K., 2005, ”Sverige och den kommunistiska regimen i Tibet”, i: Köll, A.-M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*, s. 141-177. Stockholm.

Planerad utgivning:

Goldstein-Kyaga, K., *Tibetfrågan från Hedin till Persson*. En forskningsöversikt om Tibets politiska status och Sveriges ståndpunkt. [Kommande forskningsrapport finns i manus].

Goldstein-Kyaga, K., *Tibet – den buddhistiska fredsstaten i Kinas skugga*. [Under utgivning].

”Likvideringen av kulakerna som klass, Baltikum 1940-1949”

Professor Anu Mai Köll, Studia Baltica, historiska institutionen, Stockholms universitet.

Projektet belyser i en studie på lokal nivå den största repressionsvågen i Baltikum. En del har tidigare skrivits om deportationen av dess kulaker, de välbärgade bönderna. Tidigare forskning om avkulakiseringen både i Sovjetunionen 1929-1932 och i Baltikum 1949 har huvudsakligen byggts på partiarkiv. Men med ett helt nytt material från lokalförvaltningens arkiv, öppnar studien för ett helt nytt perspektiv. Det belyser nämligen befolkningens deltagande i stort och särskilt de lokala makthavarna i kampanjen. Studien uppmärksammar och undersöker betydelsen i lokalsamhället av att den sovjetiska staten lade uppgiften att genomföra repressionen på lokalbefolkningen, inte på professionella grupper. Detta hade djupgående följder för den sociala sammanhållningen och de civila strukturerna i samhället, som slogs sönder och byttes mot rädsla och isolering av individerna från varandra. Materialet ger dessutom möjlighet att spåra förekomsten av civilt motstånd och en motkultur som en undertext till skrivelser, anklagelser, stödskrifter och krav på rättelser. För att tolka och förstå den passiva motståndskulturen som den speglas i materialet krävs dock kunskap om det lokala samhället, men den hade givetvis stor betydelse för befolkningen, som genomled processen. Både deltagandet och kunskapen om motståndet är viktiga för att försona samhället med det skedda. På ett mer generellt plan påvisar studien ett särskilt drag som ej tidigare uppmärksammats hos sovjetkommunismen. Gränserna mellan förövare och offer görs medvetet permanent otydliga, samtidigt som den neutrale åskådaren som kategori inte kom att accepteras. Befolkningen i stort inbjöds till kampanjer för kritik och självkritik med karaktär av klasskamp till att bli förövare. I Sovjet gällde det kampanjen mot kulakerna 1929-1932, kampanjen mot ”socialt främmande element” 1936-1937 samt landsbygdkampanjen i de nyerovrade områdena 1947-1949. Efter Josef Stalins död upphörde denna typ av kampanjer, medan de tycks fortgå i t.ex. Kina.

Publicering av projektresultaten

Artiklar:

Köll, A. M., Kan, A., Hart, T., 2001, Research on Communist Regimes, *Brytpunkt*, Vetenskapsrådet. Stockholm.

Köll, A. M., 2003, Introduction, i: Köll, A. M., red., *The Baltic Countries Under Occupation: Soviet and Nazi Rule 1939-1991*. Edsbruk.

Köll, A. M., Tender, W., 2004, Identification and persecution of kulaks in Viljandimaa 1940-1949, i: Mertelsmann, O., red., *The Sovietization of the Baltic States, 1940-1956*, Tartu.

Köll, A. M., 2004, State Sponsored Research on Communist Terror, i: Jones, H., red., *Public Use of History*. Stanford.

Köll, A. M., red., 2005, *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Köll, A. M., 2005, Likvideringen av kulakerna som klass, i: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Övriga publikationer av Anu Mai Köll:

--: Likvideringen av kulakerna som klass: Estland 1940-1949. Paper vid *Seminarium om kommunismen i arr. av Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek*, 2001-04-03.

--: Overview of the Kulak Campaign in the Baltic Countries. Paper vid *Konferensen The Personal Cult i arr. av KOMMREG*, 2002-06-07.

--: Methods of Choosing the Kulaks, Estonia 1947-1949. Paper vid *Konferensen Sources and Information, i arr. av KOMMREG*, 20003-05-09.

--: Förhållandet mellan kommunistparti, lokalförvaltning och milis i Estland 1944-1949. Paper vid *internt möte i KOMMREG*, 2003-11-13.

--: Att uppfinna kulaker. Paper vid *Baltiska seminariet, Stockholms universitet* ht 2003.

--: Settling Accounts: Victims, Bystanders, Perpetrators. Paper vid *KOMMREG-konferensen Nazism and Communism*, 2004-05-27.

--: The Sovietisation of Estonian Agriculture. Paper vid *Sixth Conference of Baltic Studies in Europe*. Valmiera, 2005-09-30.

--: Who was the Estonian Kulak? Paper vid *EHF Work-shop The Soviet Countyside*, 2005-09-30.

--: Participation and Perpetrators: the Campaign Against the Kulaks in the Estonian SSR 1945-1949. Paper vid *CREEES, Stanford University, USA*, 2006-02-09.

Planerad utgivning:

De papers som lagts fram för diskussion vid olika svenska och internationella seminarier (enl. avsnitt 7) utgör 5 kapitel i en kommande monografi. Kapitel med inledning och sammanfattning återstår och manuskript väntas föreligga för publicering under 2007.

”Medierna, den svenska offentligheten och sovjetkommunismen”

FD Göran Leth och FD Ester Pollack, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.

Projektet avser svensk nyhetsförmedling om Sovjet under 1930-talet, sovjetkommunismens betydelse i svenskt hänseende och den roll svenska medier spelade. Den svenska pressens förmedling av skeendena i Sovjetunionen under 1930-talet har länge varit förbisedd i svensk forskning. Det gäller t ex dess bevakning av Den stora hungern såväl som Den Stora terrorn, en rapportering som på olika sätt präglat svensk förståelse av utvecklingen i Sovjetunionen. Den stora hungern utspelades i framför allt Ukraina och Norra Kaukasus vintern 1932-1933. Undersökningen av den svenska pressens förmedling av tragedin har dels relaterat uppgifterna i tidningarna i förhållande till dagens historieskrivning om händelseutvecklingen, dels ställt frågor om rapporteringens utformning. Det fanns omfattande samtida uppgifter att tillgå om hungerkatastrofen.

Slutsatserna av undersökningen identifierar två journalistiska former som förefaller ha verkat som filter för den svenska pressen, som dels inte släppte igenom informationen om en pågående hungerkatastrof i Sovjet, utan lät den i stället framgå som något naturligt, dels motverkade reaktioner från omvärlden utan i stället satte fokus på en förment pågående snabb social och materiell utveckling i Sovjetunionen.

Under Den stora terrorn i Sovjetunionen, 1936 -1938, begicks otaliga brott mot de mänskliga rättigheterna. Tiden präglas av arresteringar, summariska rättegångar, deportationer, avrättningar av individer och grupper av stor omfattning. Under samma period hölls också de s.k. skådeprocesserna i Moskva. Processerna fick avsevärd uppmärksamhet i svensk press. Av de fem riksspridda tidningar med olika politisk inriktning som undersökts, ges störst uppmärksamhet i den högersinnade kvällstidningen *Nya Dagligt Allehanda*. Den liberala *Stockholmstidningen* och *Social-Demokraten* placerar sig i ett mittfält medan liberala *Dagens Nyheter* och anti-nazistiska *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* håller en uppseendeväckande låg profil. *DN:s* linje ses förknippad med modernitets- och framtidstro. *GHS* såg för sin del nazismen som tidens allvarligaste hot. Samtliga tidningar behandlar rättegångarna som utrikesnyheter, inte som rättegångsbevakning.

Av fyra identifierade teman, Trotskij-fallet, Processen, Repressionen mot eliten, Repressionen mot befolkningen, är det själva Processen som röner störst uppmärksamhet. Sedan kommer Repressionen mot befolkningen. Det är huvudsakligen *Nya Dagligt Allehanda* och *Socialdemokraten* som uppmärksammar denna, men utifrån diametralt olika politiska perspektiv. *Nya Dagligt Allehanda* förenar vakenheten mot och fördömandet av Sovjetunionens raspolitik med ett bejakande av den tyska anti-semitiska hållningen. Studien av den svenska pressens rapportering om Moskvaprocesserna visar att Stalin lyckades sätta dagordningen för den internationella nyhetsförmedlingen och förvandla processerna till en mediehändelse med stor genomslagskraft.

Projektet är ännu inte avslutat och utgör ett delprojekt inom större forskningsprogram om medierna och andra världskriget (MOAV). Programmets huvudteman är demokratins kris samt Förintelsen och Gulag. Studien av Moskvaprocessen i svensk press ska bearbetas för publicering på engelska (artikeln har efterfrågats av *Nordicom Rewiev*). Därutöver väntar ett stort insamlat pressmaterial från 1930-talet på ytterligare bearbetning och publicering i någon form. Göran Leth ska bearbeta sitt paper "Bystanding media? The Swedish Press and Soviet and Nazi crimes against humanity" för publicering i *Nordicom Rewiev*.

Publicering av projektresultaten

Artiklar:

Leth, G., Pollack, E., "Varför teg den svenska pressen? Nyhetsrapporteringen om det kommunistiska Sovjet hösten 1932". I: *Arbetshistoria* 4/2001.

Leth, G., 2005, Den svenska pressen och Den Stora Hungern, i: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Pollack, E., 2005, Moskvaprocesserna i svensk press. Rättegången som mediehändelse, i: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Övriga publikationer:

Leth, G., Pollack, E., "Medierna, den svenska offentligheten och sovjet-kommunismen. Beskrivning av ett projekt och dess första resultat". *Paper framlagt vid 15:e nordiska konferensen för medie- och kommunikationsforskning i Reykjavik 11-13 augusti 2001*.

Leth, G., Pollack, E., "The Swedish Press and the Moscow Trials in the Context of the Nazi Aggression Against the Jews." Sources and Information in and about Communist Countries, Åkersberga, Sweden, 8-9 May 2003. Paper presented at *The Annual Conference for the Swedish Research Council's Research Programme Communist Regimes, in Particular their Crimes Against Humanity*.

Leth, G., "The Great Famine and the Construction of Soviet News in the Swedish Press". Paper till *den 16:e nordiske massekommunikasjonskonferanse i Kristiansand, Norge 15-17 augusti 2003*.

Pollack, E., "The Construction of Soviet News in the Swedish Press and the Moscow trials". Paper till *den 16:e nordiske massekommunikasjonskonferanse i Kristiansand, Norge 15-17 augusti 2003*.

Leth, G., "Bystanding media? The Swedish Press and Soviet and Nazi crimes against humanity". Paper presented at *the conference Stalinism and Nazism, Sigtuna, Sweden, 27-28 May 2004*.

Pollack, E., "The Moscow trials in Swedish news reporting. A case study within the research program The Media, Swedish Public Sphere and Soviet Communism." Paper presenterat vid *the 24 IAMCR Conference*

and General Assembly. *Porte Alegre, Brasil, 24-31 Juli 2004.*

Planerad utgivning:

Arbete pågår med en komparativt upplagd studie på basis av forskningsmaterial inom detta projekt, som också skall användas vid arbetet med att färdigställa en monografi om Förintelsen i svenska medier. Publicering kan ske under 2007.

Popularisering av forskning

- Leth G., Pollack, E.: Temakväll vid *Forum för levande historia* om Kommunismens ansikten. 13/9 2005.
- Göran Leth: Lärarseminarium om kommunistiska regimer. Karlstad 16/11 2005.
- Leth G., Pollack, E.: presentation av forskningsprojektet vid JMK, vid Stockholms universitets forskardagar (inför samtliga nyantagna studenter) i februari 2002, 2003, 2004 samt 2005.
- Ester Pollack: presentation av projektet och preliminära resultat (med huvudvikt vid temat historiska rättsprocesser som drama) vid internationell konferens i teatervetenskap, Helsingfors universitet, Finland, mars 2004.

”Teknik och samhällsomvandling i skuggan av terror och repression i Sovjetunionen 1927-1964”

Docent Lennart Samuelson, Institutet för Ekonomisk-Historisk Forskning (EHF), Handelshögskolan i Stockholm.

HSFR beviljade i november 2000 bidrag om 650 000 SEK för projektet ”*Rysslands reformprocess och arvet efter en militariserad kommandoekonomi*” (Dnr 2002–2263), vilket avkastade de första publicerade resultaten i monografien *Tankograd: Den ryska hemmafrontens dolda historia* (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, Stockholm. 2006).

Samuelson beviljades dessutom bidrag för ett andra projekt och då inom ramen för forskningsprogrammet om kommunistiska regimer, ”*Teknik och samhällsomvandling i skuggan av terror och repression i Sovjetunionen 1927-1924*”. Det handlar om den stora terrorns effekter 1937–38, som på så vis fogats till en omfattande ekonomiskhistorisk analys av det ryska militär-industriella komplexet. Projektet avser hur Gulag påverkade den vetenskaplig-tekniska utvecklingen under stalinismen och bygger på nytt arkivmaterial i Ryska statsarkivet (GARF), Ryska ekonomiarkivet (RGAE) och arkiven med koppling till den sovjetiska högsta politiska ledningen och hemliga polisen.

Projektet kommer att *slutredovisas i en monografi* som planeras utkomma på svenska under senare delen av 2006. Den behandlar Gulags framväxt på 1930-talet och dess relativa betydelse i sovjetekonomin fram till 1950-talets början. Med tyngdpunkten förlagd vid de olika Gulag-lägersystemens ekonomiska betydelse och skiftande omfattning 1930-53, blir straffarbetet som komponent i den stalinistiska kommandoekonomin nu för första gången ingående beskrivet och analyserat. Vidare ges frågor om antal fångar, straffens längd, antal frigivna, flykt och flyktförsök, sanitära förhållanden samt dödsorsaker betydligt mer plats än i de på senare år publicerade verken, samtidigt som projektet knyter an till aktuell rysk, brittisk och annan forskning baserad på regionala Gulagarkiv. Beträffande repressionen av vetenskapsmän, som hittills endast flyktigt berörts i den internationella litteraturen, redovisas i boken en uttömmande framställning av när och varför specialfängelserna (”sjarasjkor” med rysk jargong) inrättades och inom vilka sektorer av det militär-industriella komplexet de fick störst betydelse.

Samuelson har samtidigt med detta projekt medverkat i ett samfinansierat rysk-fransk-svenskt publiceringsprojekt för utgivning av ryskt källmaterial (under ledning av historikern Viktor Danilov, 1925–2004), ”*Den sovjetiska landsbygden med hemliga polisens ögon 1930–34*”, som är en rysk utgåva med kortare franska sammandrag. Volymerna 3: 1 och 3: 2, med vardera över 800 sidor dokument från Federala Säkerhetstjänstens centralarkiv, belyser hur jordbruket kollektiviserades och hur välbeställda bönders (”kulaker”) egendom exproprierades och de deporterades till avlägsna trakter, samt den stora svältkatastrofen 1932–33. Följande verk har *publicerats på ryska* med Samuelsons medverkan i redaktionen, förord och kommentarer: Viktor Danilov, Alexei Berelowitch, Lennart Samuelson, Nicolas Werth, red., *Les campagnes soviétiques vues par la Cheka–O.G.P.U. – NKVD, 1918–1939*. Sovjetskaja derevnja glazami *VTjK–OGPU–NKVD 1918–1939*. Les Campagnes soviétiques vues par l’O.G.P.U.–N.K.V.D. Tome 3. 1930–34. (Première partie: 1930–31. Documents et matériaux.; Deuxième partie: 1932–34. Documents et matériaux. Moskva: Rosspen, 2003-2005).

Samuelson arrangerade i september 2005 med bidrag från Vetenskapsrådet en workshop: First Russian Economic History Workshop at EHF (Handelshögskolan i Stockholm), ”*The Russian Countryside 1900–1939*”. Han ville sprida kunskap om rysk agrarhistoria. Key note speakers var professor em. Moshe Lewin (University of Pennsylvania) och professor Teodor Shanin (Moscow School of Social and Economic Sciences). Papers lades fram av ett tiotal professorer och arkivarier från Moskva, S:t Petersburg, Penza, Tjeljabinsk och Novosibirsk. Dessutom deltog 15 forskare från olika svenska universitet. Samuelson förbereder dokumentation för kommande publicering på svenska.

Publicering av projektresultaten

Artiklar:

O.Ken, A. Rupasov, L. Samuelson, 2005, ”*Shvetsija v politike Moskvyy, 1930-1950-e gody*” [Sverige i Moskvas politik, 1930- till 1950-tal, med förord av ambassadör Örjan Berner]. Moskva; ROSSPEN, (ISBN 5-8243-0665-69).

Samuelson, L., 2003, ”Från statskonst i kris till historievetenskap i det kalla krigets skugga: Edward Hallett Carr (1892–1982)”, i: *Historisk Tidskrift*, 2003: 2, s 323–331.

Samuelson, L., 2004, *1900 talets tragedier på den ryska landsbygden. Nya källor och tolkningar*, i: *Historisk Tidskrift*. 2004: 3, s. 417-428.

Samuelson, L., 2005, Gulag och ”Sjarasjiki”. Stalintidens fängelser och koncentrationsläger för specialister. I: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Övriga publikationer av Lennart Samuelson:

Paper om staden” Tjeljabinsk och terrorn under 1930-talet”, framlagt vid *CREES, University of Birmingham, England*, augusti 2004.

Paper om den senaste forskningen om utrensningarna i Röda armén 1937–38, framlagt vid *ICCEES världskongress i Berlin*, augusti 2005.

Planerad publicering:

Inbjudan föreligger att presentera ett paper vid en större *Gulag-konferens vid Davis Center vid Harvard University* i oktober 2006. Slutredovisning av projektet planeras ske i form av en monografi på svenska och manus väntas föreligga under 2006.

Popularisering av forskning

Föreläsningar vid Forum Levande Historias seminarier för historielärare.

Gästföreläsningar om ryska arkiv och Gulagforskningen vid Historiska respektive Ekonomisk-historiska institutionerna vid Göteborgs universitet samt föredrag vid ABF och vid Svenska Clartéförbundet i Stockholm.

”Kinas kulturella revolution: en social och politisk historia”

Docent Michael Schoenhals, Centrum för öst- och sydasienstudier, Lunds universitet.

Vetenskapsrådet anser honom vara en av få ledande forskare med *excellens* inom humaniora i Sverige. Projektet behandlar den kinesiska kulturrevolutionens historia. Här förklaras hur och varför kulturrevolutionen misslyckades med att åstadkomma vad som vid den tiden presenterades som ett trovärdigt och hållbart alternativ till den repressiva ordning som rått under de föregående sjutton åren av kommunistpartistyre. Dess roll för att bereda väg för en ännu mer djupt intolerant och terroristisk kontinuitet har studerats, då med den enda skillnaden att ett nytt ledarskap efter Mao kom till makten. Projektet har över tid analyserat hur kulturrevolutionen tog sig uttryck i vanliga medborgares erfarenheter och aktiviteter, hur den utvecklades inom beslutsfattande församlingar kring Mao Zedong samt hur den skapade en konfliktfylld interaktion mellan stat, samhälle och individ i Kina. Forskningen baseras på en mängd nya primär- och sekundärkällor, som inte tidigare varit tillgängliga eller kända för västliga historiker. Där behandlas även frågor med stor relevans för historieforskningen om efterspelet till kommunismens fall i Östeuropa och Sovjetunionen. Slutrapporten *Mao's Last Revolution* utkommer i augusti 2006 på Harvard University Press. Boken omfattar 700 sidor och är illustrerad.

Publicering av projektresultaten

Artiklar av Michael Schoenhals:

--: 2002, "Is the Cultural Revolution Really Necessary?" I: Draguhn, W., Goodman, D. S., red., *China's Communist Revolutions: Fifty Years of the People's Republic of China*, s. 159–176. London.

--: , 2002, Om Jiang Qing, Zhang Chunqiao och Yao Wenyuan (tre av "de fyra gängen"), i: Edwin Pak-Wah Leung, red., *Political Leaders of Modern China: A Biographical Dictionary*, s. 69–70; 188–189; 199–201. Westport.

--: 2003, Om kulturrevolutionen, i: Staiger, B., Friedrich, S., Schütte, H-W., red., *Das Grosse China-Lexikon*. Hamburg: Institut für Ostasienkunde, s. 410–414.

--: 2004, Om kulturrevolutionen, i: *The World Book Encyclopedia*, (s. 1185). Chicago.

--: 2004, "Cultural Revolution on the Border: Yunnan's 'Political Frontier Defence' (1969–1971)", i: *Copenhagen Journal of Asian Studies*, Nr. 19, s. 27–54.

--: 2004, På kinesiska: "Xinxi, juece yu Zhongguo de 'Wenhua dageming'" ["Information, beslutsfattande och Kinas 'kulturrevolution'"], i: Chen Donglin, et al., red., *Contemporary China and Its Outside World*. Contemporary China Research Institute. Beijing.

--: 2005, "Why Don't We Arm the Left?: Mao's Culpability for the Cultural Revolution's 'Great Chaos' of 1967" i: *The China Quarterly*, Nr. 182, s. 277–300.

--: 2005, "Föregripande Politiskt Självmord? Mao Zedong, Kulturrevolutionen och 'Revisionismen'", i: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Övriga publikationer av Michael Schoenhals:

--: Paper om rehabiliteringen av avsatta kadrer under kulturrevolutionens senare skede presenterat vid en konferens vid Cambridge University, juni 2002.

--: Paper om Mao's ansvar för det värsta våldet under kulturrevolutionens inledande år presenterat vid en konferens vid Harvard University, december 2003.

--: Paper om den kulturrevolutionära beslutsprocessen presenterat vid en konferens vid Contemporary China Research Institute, Beijing, september 2004.

I slutet av maj 2003 anordnade och finansierade Radcliffe Institute for Advanced Study i Cambridge, Massachusetts, ett särskilt och slutet "Cultural Revolution Seminar" som enbart ägnades åt ett föreliggande manuskript till Mao's Last Revolution. Ett tiotal speciellt inbjudna framstående Kinaforskare deltog aktivt i seminariet.

Planerad utgivning:

Schoenhals, M, MacFarquhar, R., *Mao's Last Revolution*, (utkommer som monografi på Harvard University Press i augusti 2006).

Inbjudningar

Föreläsning om metodik och dokumentation under ett antal dagar vid ett forskarseminarium om kulturrevolutionen för doktorander i modern kinesisk historia vid University of California, San Diego (nov. 2002). Föreläsning för doktorander i modern historia vid Pekings universitet om forskning i Europa och Nordamerika om kulturrevolutionen (okt. 2004 och nov. 2005).

Popularisering av forskning

Schoenhals har agerat konsult åt filmprojekt med anknytning till kulturrevolutionen, bl.a. dokumentären "Morning Sun" (om det s.k. "röda gardet"), Long Bow Group, Boston, och dokumentären "Rebellerna" (om 1968 års svenska "ultra-vänster"), Bosse Lindqvist, SVT.

Intervjuer i media om kulturrevolutionen. Besvarar frågor om kulturrevolutionen på Internet.

"Kommunismens övergrepp i Ungern 1945-1963"

FD Peter Solymossy, Samtidshistoriska institutet, Södertörns högskola.

Projektets ursprungliga syfte var att kartlägga föga kända övergrepp och brott begångna av den kommunistiska regimen i Ungern. Det handlade om deportation av ungersk civilbefolkning som "krigsfångar" och varför den lokala ungerska regimen inte agerade för att försvara sina egna medborgare gentemot ockupationsmakten. En annan fråga gällde de svenska regeringarnas diplomatiska och humanitära insatser. En hypotes var att Sverige med anledning av neutralitetspolitiken hade betydligt större svängrum än de flesta västerländska stater för att försvara de mänskliga rättigheterna. Sverige betraktades nämligen mycket mer välvilligt än alla de andra västerländska staterna av den kommuniststyrda regimen. En annan fråga var: hur påverkades det svenska samhällets syn på kommunism i allmänhet och Östeuropa i synnerhet av Sovjetmaktens och de ungerska kommunisternas framfart under och efter Ungern-revolten?

Av personliga skäl har Peter Solymossy ännu inte kunnat genomföra projektet.

"Svenska vänstersocialisterna och bolsjevikerna under den ryska revolutionen 1917-1920"

Prof. em. Aleksander Kan, Historiska institutionen vid Uppsala universitet.

Projektet har studerat frågan hur det kommer sig att de svenska socialdemokraterna och kommunisterna hade bättre kontakt med och större insikt i den politiska ryska och sovjetiska utvecklingen än likasinnade européer? Hur refererade och analyserade svenska tidskrifter läget i det stora grannlandet? Vilket inflytande hade utvecklingen i Ryssland/Sovjet på Sverige - och påverkades Ryssland/Sovjet av svenskt inflytande? Studien har analyserat relationer mellan svenska socialdemokrater, ryska mensjeviker och bolsjeviker 1914-1920 med fokus på aktörer under de dramatiska åren - personer, tidskrifter, politiska partier, regeringar, kurirer m.fl. Nytt material från ryska arkiv samt med tillgång till arkiv i USA och ett flertal länder i Europa (promemorior, brev, protokoll m.m. om tiden och de inblandade personerna) har bidragit till ny kunskap.

Publicering av projektresultaten

Monografi:

Kan, A., 2005, *Hemmabolsjevikerna. Den svenska socialdemokratin, ryska bolsjeviker och mensjeviker under världskriget och revolutionsåren 1914-1920*. Stockholm

Artikel:

Kan, A., 2001, Russian Publications on Communist Repression, i: Köll, A. M., Kan, A., Hart, T., Research on Communist Regimes, *Brytpunkt*, Vetenskapsrådet. Stockholm.

"Sovjetbilden i Sverige 1935-1947"

FD Martin Alm, Historiska institutionen vid Lunds universitet.

Inom projektets ram har hittills studier gjorts av den svenska bilden av Sovjetunionen och dess samhällssystem under åren 1935-47. Under perioden 1935-41 varierade den svenska bilden från det starkt negativa till det mer blandade. Under perioden 1941-47 steg däremot Sovjetunionens anseende i svenska ögon betydligt i samband med landets framgångar i andra världskriget. Studier visar entydigt att andra världskriget hade ett tydligt inflytande på den svenska synen på Sovjet. Den visar också vad som ansågs utgöra en framgångsrik modernisering, i första hand industriell styrka och social välfärd. Ur demokratisk synpunkt var dock de flesta, men inte alla, negativa till sovjetkommunismen. Men man kände till att terror och förtryck förekom.

Publicering av projektresultaten

Artikel:

Alm, M., (2005), "Den svenska sovjetbilden 1935-1947", s.19-49, i: Köll, A. M., red., *Kommunismens ansikten. Repression, övervakning och svenska reaktioner*. Stockholm.

Ekonomisk redovisning av programmet Kommunistiska regimer

VETENSKAPSRÅDET	(SEK)					
ÅR	2000	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	TOTALT
A TRANSFERERINGAR						
Arbetsrörelsens arkiv och bibliotek	250 000					250 000
Lejon Kjell		80 000				80 000
Hedin Astrid		20 000	162 000	83 000	15 000	280 000
Hedin Astrid				189 000		189 000
Soly mossy Peter		610 000	630 000	650 000		1 890 000
Leth Göran		680 000	700 000			1 380 000
Samuelson Lennart		125 000				125 000
Samuelsson Lennart		247 000				247 000
Samuelson Lennart			527 000	501 000	228 000	1 256 000
Samuelson Lennart			19 500	70 200		89 700
Köll Anu Mai			84 000	84 000	84 000	252 000
Köll Anu Mai		84 000	85 800	85 800		255 600
Köll Anu Mai					427 700	427 700
Schoenhals Michael		112 000	667 000	197 739		976 739
Alm Martin				284 000		284 000
Kan Aleksander			32 500			32 500
Kan Aleksander				35 100		35 100
Goldstein-Kyaga Katrin		355 000				355 000
Goldstein-Kyaga Katrin					1 076	1 076
SUMMA TRANSFERERINGAR	250 000	2 313 000	2 907 800	2 179 839	755 776	8 406 415
B DRIFTKOSTNADER						
	299 900	130 160	87 750	74 700	1 075	593 585
SUMMA A OCH B	549 900	2 443 160	2 995 550	2 254 539	756 851	9 000 000

Anmärkning: Varje delprojekt är särredovisat, varför en mottagare kan förekomma på mer än en rad.

1) Redovisningen tagen ur Agresso för 2001, då VRAPS ännu ej kommit igång och betalningarna genomfördes med HSFR:s gamla försystem.
För perioden 2002-2004 har redovisningen huvudsakligen tagits ur VRAPS.